

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก จากสังคมไทยที่เคยเป็นสังคมเกษตรกรรม ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมอุตสาหกรรม แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าคนในสังคมไทยจะมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตรงกันข้ามวิถีชีวิตที่ตึงเครียดและรีบเร่งของคนในสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งมากขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่คนในสังคมไทยให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องหันกลับมามองและแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยเริ่มที่การพัฒนาการศึกษาของชาติเพื่อพัฒนาคนในชาติ

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย การแข่งขันในโลกปัจจุบันมีมากขึ้น สังคมกำลังเสื่อมโทรมลง ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาประเทศแนวใหม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาคน พร้อมไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกกระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนที่มีคนเป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ถือได้ว่าเป็นประชากรคนหนึ่งของประเทศไทยที่มีความจำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาให้เท่าเทียมกับเด็กทั่วไปเพื่อเติบโตจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยและในฐานะพลโลกเช่นกัน ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551 ที่กล่าวในมาตรา 5 ว่าคนพิการมีสิทธิทางการศึกษาได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้ง

ได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เลือกรับบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น และได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และบุคคล (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษา นอกกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต มีบทบาทหน้าที่จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) และเตรียมความพร้อมของคนพิการ เพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น พัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรที่จัดการศึกษา สำหรับคนพิการ จัดระบบและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ จัดระบบ บริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services) ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา เป็นศูนย์ข้อมูลรวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมและประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด และภาระหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา, 2562)

คุณธรรมจริยธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป จึงกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับเด็กเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัย คือ ร่างกาย เจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม จิตใจที่ดีงาม มีทักษะชีวิต ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร การแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย และมีทักษะที่จำเป็นเฉพาะความพิการ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา, 2562)

จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก ผลการตรวจเยี่ยมภายใต้สถานการณ์ COVID-19 (การตรวจเยี่ยมผ่านทางระบบวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์) การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี วัตถุประสงค์พิเศษศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา (พ.ศ. 2560-2562) ของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รับรองเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 พบว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ได้ผลประเมินระดับดีมาก จุดเน้น คือ ผู้เรียนมี พัฒนาการดี และมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น คือ พัฒนาต่อยอดงาน กิจกรรม โครงการที่สถานศึกษาประสบความสำเร็จในเชิงวิชาการ พัฒนาจุดเน้นของผู้เรียนให้โดดเด่น ในลักษณะแบบอย่างที่ดี (Best Practice) หรือนวัตกรรม (Innovation) (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2564) ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวไม่เป็นไปตาม ค่าเป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ในมาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ที่กำหนดไว้ คือ ระดับดีเยี่ยม ทำให้ส่งผลไม่บรรลุตามวิสัยทัศน์ของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ที่กำหนดไว้อีกด้วย คือ ภายในปี พ.ศ. 2564 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนมีพัฒนาการดี มีคุณธรรม และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ จากรายงานประจำปี 2562 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พบว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน จุดควรพัฒนา คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ทักษะการ ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันและทักษะการดำรงชีวิตมากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วม กิจกรรมทางสังคมและแสดงออกถึงศักยภาพในสังคมเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการสร้าง หรือพัฒนานวัตกรรมด้วยตนเองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด พะเยา, 2563) จากการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา ร้อยละ 100 ผ่านจำนวนข้อกิจกรรมที่กำหนดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลในระดับ ยอดเยี่ยม แต่ครูผู้สอนได้เสนอแนะในรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคลว่าเด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาควรได้รับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย และประเภทความพิการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื่องด้วยเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงลักษณะความพิการของเด็กมีข้อจำกัดและบกพร่อง ในสิ่งที่เป็นามธรรม เรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมได้ช้า และต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องคุณธรรมจริยธรรม (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา, 2563) จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด พะเยา ปีการศึกษา 2562 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญายังขาดคุณธรรมจริยธรรม

เช่น ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ ขาดความเมตตากรุณา มีน้ำใจและช่วยเหลือแบ่งปัน ไม่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่มีความรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ไม่สำเร็จ พูดคำไม่สุภาพ สนใจและร่วมกิจกรรมน้อย แต่งกายไม่สุภาพ ดักอาหารเพิ่มแต่รับประทานไม่หมด ทิ้งขยะไม่ถูกที่ มีพฤติกรรมก้าวร้าวและที่เป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา, 2563) นอกจากนี้ จากการประชุมของครู บุคลากร และผู้ปกครองเด็กของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2562 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563 มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเด็กมีพฤติกรรม เรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่ลดลงจากปีการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งพบพฤติกรรมเด็กไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความเมตตากรุณา มีน้ำใจและช่วยเหลือแบ่งปัน ไม่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่รู้จักการแสดงความเคารพครูและผู้ปกครอง แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อครูและเพื่อน ไม่รักษาสมบัติของตนเอง ไม่ทำงานตามที่ตนเองได้รับมอบหมายจนสำเร็จ เป็นต้น โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีพฤติกรรมเลียนแบบจากบุคคลรอบข้างได้ง่าย จัดจำสิ่งที่สอนได้ไม่นาน ลืมง่าย ไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม จำเป็นต้องสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและสอดแทรกในสถานการณ์ประจำวัน ทุก ๆ สถานการณ์ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา, 2563)

จากความสำคัญของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่มุ่งพัฒนาคนไทยทั้งปกติและพิการให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ประกอบกับมีจริยธรรม รวมทั้งจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 ในการมุ่งให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม ตลอดจนเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนมีความสำคัญและเป็นหน้าที่หลักของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เพราะการศึกษาคือกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้สมาชิกในสังคมมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามความปรารถนาของสังคม อีกทั้งตระหนักว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนพิการที่เป็นเด็กและเยาวชนของประเทศชาติให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม สอนองต่อนโยบายของชาติและความต้องการของสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ประกอบกับการสรุปและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ในปีการศึกษา 2562

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา จึงเร่งรัดพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากเป็นกลุ่มเด็กที่พบปัญหาพฤติกรรม มากที่สุดในขณะนี้ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับภาวะสมองและสภาพความพิการในการเรียนรู้สิ่งที่เป็น นามธรรมและคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างมาก เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติมีคุณธรรม จริยธรรมและอยู่ดีมีสุข ส่งผลสู่สังคมคุณธรรมนำความรู้ โดยขอความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งแน่นอนว่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้นทุกฝ่ายจะต้องมีความตั้งใจและลงมือ ปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้ใหญ่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พ่อแม่ต้องเอาใจใส่ ลูกอย่างใกล้ชิด ครูต้องมีจิตสำนึกจิตวิญญาณของความเป็นครูเพิ่มขึ้น ภาครัฐและเอกชน องค์การศาสนา และสื่อมวลชนต้องตื่นตัว กระตือรือร้น ผนึกกำลังเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างน้อยที่สุดทุกคนควรทำงานให้เต็มกำลังเต็มความสามารถเต็มเวลาด้วย มาตรฐานคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 กำหนด คุณธรรมจริยธรรมที่ต้องส่งเสริมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ตัวบ่งชี้ 5.1 ซื่อสัตย์สุจริต ตัวบ่งชี้ 5.2 มีความเมตตากรุณา มีน้ำใจและช่วยเหลือแบ่งปัน ตัวบ่งชี้ 5.3 มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตัวบ่งชี้ 5.4 มีความรับผิดชอบ ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวหากเกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน หน่วยงาน สถาบัน ตลอดจนจนประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยนั้นก็จะเป็นวิฤตติทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มีความเจริญก้าวหน้า เป็นสังคมคุณธรรมนำความรู้ ความเป็นอยู่ของคนในชาติคงจะดีกว่าเดิม สังคมสงบสุข ประเทศชาติก็คงพัฒนาอย่างรวดเร็วกว่าประเทศใดในโลกทั้งในปัจจุบัน และอนาคตอย่างแน่นอน ด้วยการเริ่มต้นส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการเพื่อหล่อหลอม กล่อมเกล้าให้เป็นคนดี มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทำงานเลี้ยงชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา จึงจัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 และการดำเนินงานโครงการ เสร็จสิ้นแล้ว จึงทำการประเมินผลการดำเนินงานโครงการเพื่อให้ทราบผลการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความ

บกพร่องทางสติปัญญาให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมืองดีของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของตนในอนาคต เติบโตเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และพลโลกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ดังนี้

2.1 เพื่อประเมินบริบทของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

2.2 เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

2.3 เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

2.4 เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

3. ขอบเขตของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา มีขอบเขตของการประเมินโครงการ ดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

3.1.1 ครู จำนวน 34 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้ เป็นข้าราชการครูและพนักงานราชการ ปฏิบัติหน้าที่สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

3.1.2 ผู้ปกครอง จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้ เป็นกลุ่มผู้ปกครองที่พาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

3.1.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้ เป็นเด็กที่มารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ที่มีอายุระหว่าง 0-6 ปี มีความสามารถในการพูดและสื่อสารกับผู้อื่นได้

3.1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 9 คน/รูป ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

1) พระภิกษุสงฆ์ ที่มีคุณสมบัติดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดศรีจอมเรือง และเป็นกรรมการผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ คณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา จำนวน 1 รูป

2) ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

3) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ขึ้นไป มีประสบการณ์สอนในสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ หรือการบริหารการศึกษา หรือการวิจัยและพัฒนา ในสถาบันอุดมศึกษา อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน

4) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีวิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ 15 ปีขึ้นไป เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน

5) ครู ที่มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา มีประสบการณ์สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ 5 ปีขึ้นไป เป็นครู สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน

6) ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นผู้ที่มีเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ อย่างสม่ำเสมอติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา จำนวน 1 คน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ครั้งนี้ ประยุกต์ใช้การประเมินตามรูปแบบซิป (CIPP Model) ของสตีฟเฟิลบีม มีรูปแบบการประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.2.1 ด้านบริบท (Context Evaluation : C)

3.2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I)

3.2.3 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation : P)

3.2.4 ด้านผลผลิต (Product Evaluation : P)

3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน

3.3.1 ประเมินด้านบริบท

ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์

3.3.2 ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

- 1) ความพร้อมด้านบุคลากร
- 2) ความพร้อมด้านงบประมาณ
- 3) ความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่
- 4) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ

3.3.3 ประเมินด้านกระบวนการ

- 1) ความเหมาะสมของการวางแผน (Plan)
- 2) ความเหมาะสมของการดำเนินงาน (Do)
- 3) ความเหมาะสมของการตรวจสอบ (Check)
- 4) ความเหมาะสมของการปรับปรุง แก้ไข (Action)

3.3.4 ประเมินด้านผลผลิต

- 1) คุณธรรมจริยธรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 2) คุณภาพของโครงการ

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
ในครั้งนี้ คือ วันที่ 1 เดือนเมษายน พ.ศ. 2563 ถึง วันที่ 30 เดือนกันยายน พ.ศ. 2564

3.5 ขอบเขตด้านสถานที่

การดำเนินงานและประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา ครั้งนี้ กระทำที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา เลขที่ 262 หมู่ 1
ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

4. ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้ประเมินคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการประเมิน ดังนี้

4.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง ทราบผลการประเมินและการดำเนินงานโครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.2 เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจพัฒนาโครงการต่อไป หรือใช้ในการปรับปรุง แก้ไข และเพื่อวางแผนการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.3 เป็นสารสนเทศในการกำหนดกิจกรรมและรูปแบบของการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.5 เป็นแนวทางสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในสถานศึกษาอื่น ๆ ตามความเหมาะสมต่อไป

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา หมายถึง โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 ซึ่งโครงการมีความปลอดภัยและเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

5.2 การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การได้มาซึ่งสารสนเทศด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต นำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อตัดสินการประเมินและหาทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการโดยใช้วิธีการประเมินตามรูปแบบชิป (CIPP Model) ของสตีฟเฟิลบีม ประเมิน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

5.2.1 ด้านบริบท (Context Evaluation : C) หมายถึง การประเมินด้านบริบทเกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2563 นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2563 นโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปี 2563 นโยบายของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ปี 2563 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน

5.2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) หมายถึง การประเมินความพร้อมของปัจจัยนำเข้าของโครงการ ได้แก่ 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และ 4) การบริหารจัดการ ก่อนเริ่มดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.2.3 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation : P) หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) การปรับปรุง แก้ไข (Action) ระหว่างการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.2.4 ด้านผลผลิต (Product Evaluation : P) หมายถึง การประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินการตามโครงการ ได้แก่ 1) คุณธรรมจริยธรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2) คุณภาพของโครงการ

5.3 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตากรุณา มีน้ำใจ ช่วยเหลือแบ่งปัน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2562 โดยดำเนินการ ดังนี้

5.3.1 การวางแผน (Plan) ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการดำเนินการโครงการฯ วางแผนเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ในการดำเนินงานตามโครงการฯ และกำหนดปฏิทินการดำเนินการตามโครงการฯ

5.3.2 การดำเนินงาน (Do) ดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) กิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ดังนี้
 - 1.1) การบริหารจัดการ
 - 1.2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
 - 1.3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 2) กิจกรรมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีดังนี้
 - 2.1) การจัดอบรมหน้าเสาธงตอนเช้าและตอนเย็น
 - 2.2) การจัดกิจกรรมทำสมาธิ สวดมนต์ อบรมจิต เดินจงกรม และแต่งกายชุดขาวทุกวันพระ
 - 2.3) การจัดกิจกรรมตักบาตรพระสงฆ์และกิจกรรมจิตอาสาในวันพระสุดท้ายของทุกเดือน
 - 2.4) การจัดกิจกรรมโฮมรูมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในห้องบริการทุกวัน
 - 2.5) การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมโดยบูรณาการในการสอนและให้บริการทุกสาระการเรียนรู้
 - 2.6) การศึกษาธรรมะในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้
 - 2.7) การจัดทัศนศึกษาธรรมสัง្រ 2 ครั้ง ต่อปีการศึกษา
 - 2.8) การจัดกิจกรรมเพลงคุณธรรมเสียงตามสายในตอนเช้า พักเที่ยง และหลังเลิกเรียน
 - 2.9) การจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่นิทานคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.10) การดำเนินงานโครงการคุณธรรมเด็กดีเมืองพะเยาร่วมกันระหว่างครูเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และผู้ปกครอง
 - 2.11) การจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรม Day Camp
 - 2.12) การจัดกิจกรรมจิตวิทยาคลินิกहरรรษา
 - 2.13) การจัดกิจกรรมธนาคารความดี
 - 2.14) การจัดกิจกรรมออมบุญวันละบาท
 - 2.15) การจัดกิจกรรมเด็กดี 5 ส. รับผิดชอบ ดูแลรักษา พัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม

2.16) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในศูนย์การศึกษาพิเศษร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้ปกครอง และชุมชน โดยจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรมจริยธรรม ศาลาธรรม และสวนธรรมะ

2.17) การจัดกิจกรรมเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

2.18) การจัดกิจกรรมเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

2.19) การส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในและนอกศูนย์การศึกษาพิเศษ

5.3.3 การตรวจสอบ (Check) คณะกรรมการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการประเมินผลการดำเนินโครงการฯ เป็นระยะ และต่อเนื่อง และการประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการฯ

5.3.4 การปรับปรุง แก้ไข (Action) การให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่องระหว่างดำเนินโครงการเมื่อเกิดปัญหาหรือมีอุปสรรค เพื่อปรับปรุง แก้ไข ให้ขวัญกำลังใจ ยกย่อง ชมเชยผู้รับผิดชอบโครงการที่มีผลการดำเนินโครงการที่ดี และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และขยายผลการปฏิบัติโครงการสู่เครือข่ายการศึกษาและชุมชน

5.4 คุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา มีน้ำใจ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม จากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.5 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง บุคคลที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตนในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างน้อยสำคัญร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน ทักษะทางสังคมหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย อายุระหว่าง 0 ถึง 6 ปี ได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ และมารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.6 ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่ หรือผู้ดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเป็นผู้ที่พาเด็กมารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.7 **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.8 **ครู** หมายถึง ข้าราชการครูและพนักงานราชการที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา

5.9 **คณะกรรมการสถานศึกษา** หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่คอยติดตาม พิจารณา เพื่อให้ความเห็นชอบ เสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา